

Zpráva o konferenci Metal, okultura, umění

6. 6. 2019, Brno, Česká republika

Petr Šrajcr, FF UP, Katedra muzikologie
e-mail: petr.srajcr01@upol.cz

Ve čtvrtek 6. června se v prostorách Filozofické fakulty brněnské Masarykovy univerzity konal už třetí ročník konference zaměřené na metalovou subkulturu. Organizování této akce je prozatím nejviditelnější aktivitou akademického sdružení Czech Metal Studies, které se v tuzemském prostředí zasazuje o vznik a vývoj platformy pro akademické studium metalové hudby a subkultury. Vzhledem k tomu, že iniciativa vychází především z řad členů Ústavu religionistiky na Masarykově univerzitě, jednotlivé příspěvky konferenční série pravidelně reflektují propojení metalu a náboženství a v tomto trendu pokračoval i třetí ročník konference.

Její název byl tentokrát *Metal, okultura, umění*. Jak připustil i hlavní organizátor konference Miroslav Vrzal ze Sociologického ústavu Akademie věd ČR a Ústavu religionistiky Masarykovy Univerzity, toto téma bylo do jisté míry vytvořeno „na tělo“ speciálnímu hostu konference. Tím byl František Štorm, dřívější vedoucí ateliéru na Vysoké škole uměleckoprůmyslové v Praze, typograf, výtvarník a především frontman a osobitý textař i skladatel kultovní skupiny Master's Hammer. Tomu ale patřilo až finále konference, na které se letos představilo dalších osm přednášejících. Tento text blíže představuje konferenční příspěvky některých z nich.

Pro některé návštěvníky možná ne zcela srozumitelný neologismus „okultura“ objasnil Miroslav Vrzal ve svém úvodním příspěvku s názvem *Umění pěsti v tváři boží: Interpretace antikřesťanského diskurzu v black metalu*. Tento výraz používá religionista Christopher Partridge k označení neustále se proměňujícího nábožensko-kulturního prostředí, zahrnujícího v sobě nejen formy alternativní spirituality a náboženská hnutí, ale také širokou škálu duchovních nebo existenčních idejí v rozsahu od ekologie přes paranormální jevy. Za součást tohoto fenoménu považuje také tzv. temnou okulturu, využívající koncepty židokřesťanské démonologie, pohanství, ezoterismus nebo okultismus. Právě s prvky temné okultury je metalová subkultura prakticky už od svého vzniku spojována a Miroslav Vrzal ve svém příspěvku nastínil různé přístupy hudebníků k jejím atributům. Zmínil také, že příklon řady členů metalové subkultury k satanismu souvisel spíše s jeho šokovou hodnotou, a protože tento účinek postupně klesal, bývá satanismus v tomto ohledu v black metalu někdy „nahrazován“ příklonem k snad ještě více šokujícím pravcově extremistickému smýšlení.

Právě na téma takzvaného národně socialistického black metalu (NSBM) ostatně navázala také případová studie *Transgrese, recese, nacionalismus a black metal: Případová studie kapely Peste Noire* Jana Krále z Ústavu religionistiky při Masarykově univerzitě. Ta se týkala francouzské skupiny

Peste Noire, která ale zároveň není typickým zástupcem žánru, protože se od něj odlišuje širší hudebního záběru i vyloženě recesistickým přístupem. Prezentace i následná diskuze prokázala, že právě propojení určitého spektra extrémního metalu s vysloveně fašistickými ideologiemi a na druhé straně také možná až přehnaná snaha o bojkot těchto hudebníků a jejich vystoupení je aktuálně velkým tématem, které má tendenci metalovou scénu rozdělovat.

Tématu transgrese v metalu se věnoval také Matouš Mokřý z pražského Ústavu filosofie a religionistiky na Univerzitě Karlově. Jeho příspěvek „*Romersk Katolsk svartmetall*“: *Reverorum ib Malacht a římský katolicismus mezi transgresivním subkulturním kapitálem a esoterickou exotickou jinakostí* se zabýval zejména takzvaným rituálním black metalem, tedy subžánrem, ze kterého příklon k satanismu a obecně prvkům temné okultury navzdory výše zmíněnému nemizí. Rituální black metal je do velké míry výsledek zvýšeného zájmu o magii a pro většinu jeho interpretů nemá satanismus a temná okultura pouze „šokovou kvalitu“, ale představuje prostředek komunikace s nadpřirozenými silami. Matouš Mokřý v tomto kontextu prezentoval poměrně kuriózní případ Karla Emila Lundina a Karla Axela Mikaela Ignatiuse Mårtenssona, kteří z této scény vychází, ale zároveň po studiu děl křesťanských mystiků konvertovali k římskému katolicismu a pod hlavičkou projektu Reverorum ib Malacht svou takto nalezenou víru propagují. Právě důrazem na temné a exotické aspekty křesťanského mysticismu dosáhli paradoxní situace, kdy z katolicismu vytvořili subverzivní složku své hudby a dokázali si udržet respekt řady členů komunity.

Z výše zmíněných důvodů v seznamu příspěvků převládala právě takto religiózně zaměřená témata, nebyla však jediná. Z odlišného akademického spektra na metal nahlížel například Michal Hlavica z Archeologického ústavu při Akademii věd ČR. Jeho příspěvek s názvem *Válečnický étos v metalové hudbě* mimo jiné komparoval metalové subkultury s raně středověkými společnostmi Slovanů a vikingů. Jako určité odlehčení potom mohly působit příspěvky Daniely Vaškové z již zmíněného brněnského Ústavu religionistiky a Jiřího Lukla z Katedry anglistiky a amerikanistiky Masarykovy Univerzity.

Prvně jmenovaná se v prezentaci *Metal ještě brutálnější: Fenomén animovaných kapel* zaměřila na fenomén animovaných kapel v metalové hudbě, a to na případech skupin Dethklok (hlavních postav kresleného seriálu *Metalocalypse*) a Belzebubs (spojených se stejnojmenným stripovým komiksem). Komiks i seriál pracují se stereotypy, které panují o metalových hudebnících a jejich posluchačích, parodují je, a přesto jsou velkou částí metalové subkultury přijímané kladně. Důvodem je nejspíše fakt, že jejich autoři samotní jsou často členy metalové komunity. Do určité míry opačný případ prezentoval Jiří Lukl s příspěvkem *Myrkur: Případ fanouškovského konzervatismu v black metalu* na případu dánské multiinstrumentalistky a modelky Amalie Bruun, stojící za blackmetalovým projektem Myrkur. Řada posluchačů tohoto subžánru ji odsuzuje už z principu, protože hudebnice se dříve věnovala indie popu nebo hip-hopu. Na příkladech analýzy komentářů pod videoklipy Myrkur na platformě Youtube Lukl mimo jiné poukázal na konzervatismus a elitismus, který v black metalu panuje. Zároveň ale vzbudil pochybnosti o tom, nakolik je

možné právě z příspěvků na sociálních sítích odvozovat komplexnější diskurz metalových fanoušků.

Na Luklův příspěvek příznačně navázala přednáška zmiňovaného speciálního hosta Františka Štorma. Ten si totiž u (nejen) tuzemských metalových fanoušků udržuje až kultovní status, přestože se s Master's Hammer od raného období alba *Ritual* postupně oprostil od řady žánrových konvencí a s deskami jako *Šlágry* nebo sólovým projektem Airbrusher je dokonce zcela opustil. Název jeho přednášky byl *"Okultní" vlivy v hudební a vizuální tvorbě Master's Hammer 1987–2019: Reflexivně-retrospektivní pohled*, což ve skutečnosti znamenalo představení dosavadní geneze Master's Hammer za doprovodu řady fotografií i grafik nebo linorytů, které jsou pro Štormovu tvorbu stejně důležité jako typicky košaté texty a eklektická hudba. V průběhu svého dvouhodinového výstupu poodkryl František Štorm také řadu inspiračních zdrojů pro jednotlivé skladby kapely, a to v podobě Straussových a Offenbachových operet, experimentů s ayahuascou a dalšími látkami a rovněž i příběhy, které za vybranými písněmi stojí.

Ačkoli v rámci závěrečné diskuze Štorm přiznal, že metalovou hudbu už v podstatě neposlouchá a jeho současnými idoly jsou Pet Shop Boys a novozélandský hudebník Connan Mockasin, konference *Metal, okultura, umění* opět potvrdila, že metal jako hudební žánr i jako subkultura je fenomén, který si zaslouží pozornost tuzemské akademické obce.